

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ХАЛМУХАМЕДОВА МАХБУБА АСЛАНОВНА

**НАҚШБАНДИЯ ТАРИҚАТИ
ВОСИТАСИДА ТЕХНОЛОГИК ТАЪЛИМ
ЙЎНАЛИШИ ТАЛАБАЛАРИНИНГ
КАСБИЙ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ**

Монография

«MALIK PRINT CO»
ТОШКЕНТ – 2022

УДК:

КБК:

Такризчилар:

Рахимов Бахтиёр Худойбердиевич – Гулистон давлат университети профессори, педагогика фанлари доктори.

Д.О. Химматалиев –ТВЧДПИ “Педагогика ва менежмент” кафедраси профессори в.б., педагогика фанлари доктори.

- Мазкур монография Шарқ алломалари ва мутафаккирларининг тарихий мероси, унинг замонавий таълим ривожига аҳамияти, жумладан Нақшбандия тариқати илмий меросини олий таълим муассасаси талабаларига ўргатиш орқали уларнинг касбий компетентлигини такомиллаштиришга қаратилгандир. Монографияда тасаввуф илми, тариқатлар уларнинг пайдо бўлиши ва ривожланиши, шунингдек Баҳоуддин Нақшбанд ва у яратган нақшбандия тариқати ҳақида маълумот берилган. Жумладан нақшбандия тариқати вакиллариининг бой маънавий мероси ва ушбу мерос орқали талабаларнинг касбий компетентлигини такомиллаштириш усул ва воситалари очиб берилган. Унда баён этилган назарий ва амалий аҳамиятга молик концептуал ғоялар, хулосаларнинг моҳияти ва аҳамиятини, уларни амалга тадбиқ этиш бўйича илмий жамоатчилик олдида турган долзарб вазифаларнинг маъно-мазмунини ёритиш, аҳоли, хусусан, педагогика олий таълим юрти талабалари ўртасида кенг тарғиб этиш мақсадида тайёрланган.

Монография таълим тизимининг барча босқичларида фаолият кўрсатаётган профессор-ўқитувчилар, илмий ходимлар, талаба ва ўқувчилар, кенг жамоатчилик учун мўлжалланган.

ISBN

СЎЗ БОШИ

Мамлакатимиз ривожланиш тараққиётининг бугунги босқичида олий таълим тизимини тубдан ислоҳ қилиш, бўлғуси педагогларнинг ҳар томонлама мукамал, билимли ва маънан етук этиб тарбиялаш вазифасини қўймоқда. Сўнги йилларда таълим тизимида рўй бераётган ўзгаришлар бўлғуси педагогнинг малакаси, касбий маҳоратига, унинг маънавий дунёқарашига бўлган талабни янгича талқинда кўриб чиқишни тақозо этмоқда. Ушбу вазифани бажариш таълим тизимини ислоҳ қилиш ва ўзгаришлар киритишни талаб этади.

Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегиясида “ узлуксиз таълим тизимини янада такомиллаштириш, сифатли таълим хизматлари имкониятларини ошириш, меҳнат бозорининг замонавий эҳтиёжларига мос юқори малакали кадрлар тайёрлаш сиёсатини давом эттириш”[1] устувор вазифалари белгиланиб, бу борада касбий компетент-

ликни шакллантиришга йўналтирилган таълим муҳим аҳамият касб этади.

Таълим сифатини ошириш давлат сиёсати даражасига кўтарилган бугунги даврда, етук педагог кадрларни етиштириш масаласи жамият тараққиётини белгиловчи омили сифатида эътироф этилмоқда.

“Ислом дини ривожини йўлида бекиёс хизмат қилган буюк муҳаддис боболаримизнинг диний ва илмий-маънавий меросини ўрганиш ва тарғиб этиш мақсадида Самарқандда — Имом Бухорий, Сурхондарёда— Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот марказлари, шунингдек, Тошкентда Ўзбекистон халқаро ислом академияси, Имом Мотуридий халқаро илмий-тадқиқот маркази иш олиб бормоқда. Тошкент шаҳрида барпо этилаётган Ўзбекистондаги ислом цивилизацияси маркази халқимизнинг бой диний-маънавий меросини чуқур ўрганиш ва дунёга тарғиб этиш, ёш авлодимизни миллий ва умумбашарий қадриятлар руҳида тарбиялашда бекиёс ўрин тутадиган илм-маърифат марказига айланади.

Биз ҳозирги мураккаб ва шиддатли замонда маънавий-маърифий ишларнинг ўрни ва таъсири тобора ортиб бораётганини ҳисобга олиб, бу соҳадаги фаолиятимизни янада кучайтиришга алоҳида аҳамият бермоқдамиз. **“Маънавият ва ижодни қўл-**

лаб-қувватлаш мақсадли жамғармасини ташкил этиш тўғрисида” ҳамда **“Маънавий-маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”** шу йил март ойида қабул қилинган Президент қарорлари айна шу соҳадаги вазифаларни самарали ҳал этишга қаратилгандир.

Янги Ўзбекистон нуфузли халқаро ва минтақавий ташкилотларда барча соҳалар қатори маънавий-маърифий масалаларга оид ташаббусларни ҳам дадил ўртага қўймоқда. Бу ҳақда сўз юритганда, мамлакатимиз томонидан Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида **“Маърифат ва диний бағрикенглик”** резолюциясини қабул қилиш бўйича илгари сурилган ташаббус халқаро жамоатчилик томонидан кенг қўллаб-қувватланди. (2)

Собиқ Шўролар давридаги динсизлик, атеистик тарбия маънавиятимиз ривожланишида катта бўшлиқ ҳосил бўлишига сабаб бўлди. Ушбу даврнинг энг катта инсонлар онгига таъсири ҳам диний илмни дунёвий илмдан ажратиш ва динни инсоннинг энг катта душмани сифатида кўрсатиш бўлди.

Мустақиллигимизнинг илк йилларидан ушбу узоқ йиллар давомида инсонлар қалбидан юлиб олинган азалий қадриятларимиз, динимизни қайтариш ва азизу-авлиёларимизнинг мақбараларини тиклаш каби жуда савобли ишларга қўл урилди.

Юртимиздан чиққан улуғ алломалар, мутафаккирлар, Шарқ халқлари тафаккурини асрлар давомида нурафшон этиб, халқимизнинг маънавияти ва маърифатига чуқур таъсир ўтказган Ислом дини кейинги даврларда ҳам ҳеч қачон ўз қўлида мутлақ ҳокимиятни тўпламаган, балки доимо ҳукмдорлар ёнида жамиятининг ахлоқий қонуни ролини ўйнаган, маърифий, тарбиялаш ва меҳр-шавқат, инсонпарварликка даъват қилувчи функцияларни бажарган. Энг биринчи галда эътиқодни, ҳалол турмуш, пок руҳият ва илм асосида комилликни ёклаган, шунга етакловчи куч бўлган.

Ҳозирги мустақиллик замонида «Яссавия», «Кубровия», «Нақшбандия» каби ўлкамизда (Туркистонда) вужудга келган тариқатлар энди бизда ҳам ҳар томонлама чуқур ўрганила бошланди. Хожа Аҳмад Яссавий, Шайх Нажмиддин Кубро ва Хожа Баҳоуддин Нақшбанд сингари мутасаввуф донишмандларнинг поклик, тўғрилиқ, меҳр-шафқат, адлу инсоф, имондорлик, меҳнатсеварлик, ватанпарварлик каби илғор умумбашарий фикрлари давримизга ҳа-

моҳанг бўлиб, келажак учун хизмат қилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017-йил 24-майдаги ПҚ-2995-сон “Қадимий ёзма манбаларни сақлаш, тадқиқ ва тарғиб қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ва 2017-йил 28-июлдаги ПҚ-3160-сон “Маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш ва соҳани ривожлантиришни янги босқичга кўтариш тўғрисида”ги Қарорлари, жаҳон цивилизациясига салмоқли ҳисса қўшган юртимиздан етишиб чиққан мутафаккирларнинг маънавий меросидан ҳозирги замон фан ва таълим, тарбияни ривожлантиришда қўллаш заруриятини туғдирди. Бунда жумладан, юртимиз ва мусулмон дунёсида жуда катта обрўга эга бўлган *нақшбандия тариқати* мисолида эришмоғимиз мумкин.

Ҳозирги кунда диний ва дунёвий билимларни узвий боғлаб, миллий қадриятларимизни унутмаган ҳолда уларни талабаларда касбий компетентликни ривожлантиришга йўналтириш таълим тизимини ривожлантиришнинг энг муҳим вазифаларидан бири ҳисобланади.

Нақшбандия тариқати ҳозирги кунда ҳам ўз долзарблигини йўқотмади. “Оммавий маданият” бошқа мамлакатлар сингари Ўзбекистонни ҳам қамраб олган бир даврда биз талабаларда миллий қадриятларимиз жумладан, нақшбандия тариқати ҳақидаги билимлар орқали илм олишга, ҳунар ўрганишга бўлган интилишларини оширишимиз лозим. Диний қадриятлар ёлғиз диний қоидалар, кўрсатмалар, тамойиллардан иборат бўлибгина қолмай, кишилар ўртасида маънавий, ахлоқий, сиёсий, иқтисодий, ҳуқуқий ва бошқа муносабатларнинг ҳам ифодасидир. Баҳоуддин Нақшбанд ёш авлоднинг меҳнат тарбиясига тўхталар экан, касб-ҳунар орқали ҳалол луқма топиш лозимлигини алоҳида таъкидлаганлар. Нақшбандия тариқатининг асосий ғояси сифатида инсонни юксакликка элтувчи *ақл-идрок ва меҳнат* ётади. Баҳоуддин Нақшбанд ўзининг тасаввуф таълимоти билан халқимиз маънавиятини ривожлантириш ва мусулмон халқлари маданиятининг тараққиёти ҳамда ривожига улкан ҳисса қўшган пирларимиздан биридир.

Шу сабабли нақшбандия тариқати илмий меросини олий таълим муассасалари талабаларида кенг тарғиб этиш ва бунинг натижасида унинг устоз-шогирд аъаналари, шогирднинг маънавий